

MUZEUM
SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ
W KRAKOWIE

MOCAK

MUSEUM
OF CONTEMPORARY ART
IN KRAKÓW

EWA PARTUM

CONTEMPLATING ART
CONTEMPLATING LOVE

7.3–14.6.2026

Ewa Partum

Contemplating Art, Contemplating Love

7.3.2026–14.6.2026

Osoby kuratorskie: Adam Budak, Marta Smolińska

Aranżacja i identyfikacja wizualna wystawy: Marta Mosiołek

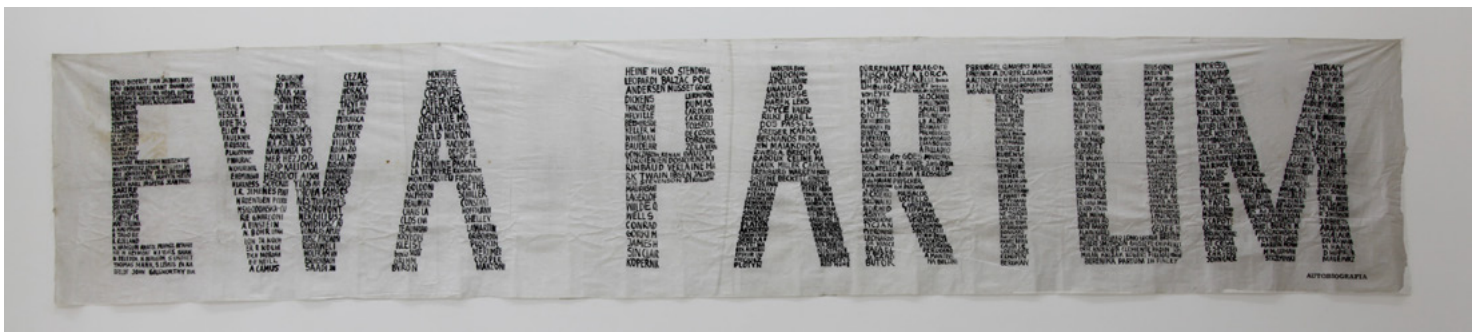
Miejsce: poziom 0

Twórczość Ewy Partum (ur. 1945) – obecna w historii sztuki od 60 lat – jest feministycznym manifestem. Jej cel stanowi stworzenie nowej, niepatriarchalnej rzeczywistości. To założenia sięgające daleko poza pole sztuki – artystka wierzy w sprawczość swoich działań, ich moc wprowadzania zmian społecznych. Konsekwentnie realizuje program ucieleśniania konceptualizmu, wskazując, że jej problem jest problemem kobiety. Kontempluje zarówno sztukę, jak i miłość. Wystawa prezentuje twórczość Ewy Partum w relacji do działań artystek i artystów ze świata – zarówno jej pokolenia, jak i młodszych generacji. W spotkaniach poszczególnych dzieł do głosu dochodzą kwestie politycznego zaangażowania sztuki, potencjału języka oraz feministycznej rebelii. Ewa Partum prezentuje się jako buntowniczka, która nie waha się działać również w przestrzeni publicznej. Znakiem rozpoznawczym artystka czyni odcisk uszminkowanych ust, a nagie ciało stanowi dla niej medium konfrontacji z władzą.

Wystawa ma na celu kontekstualizację twórczości Partum – zarówno w odniesieniu do jej współczesnych, jak i artystek oraz artystów dzisiaj rozwijających strategię feministycznej rebelii przez nią zapoczątkowane. Główne wątki to między innymi ciało, dotyk, odcisk, głos jako medium cielesne i polityczne, krytyka patriarchatu, écriture féminine, zaangażowanie społeczne oraz nieprzejrzystość komunikacji.

Artyści

John Baldessari, Josef Bauer, Mehtap Baydu, Lenora de Barros, Bettina Bereś, Renate Bertlmann, Joseph Beuys, Geta Brătescu, Marcel Broodthaers, John Cage, Anna Daučíková, Vlasta Delimar, Iwona Demko, Monika Drożyńska, Jochen Gerz, Alexis Hunter, Sanja Iveković, Alfredo Jaar, Tadeusz Kantor, Běla Kolářová, Joseph Kosuth, Jiří Kovanda, Barbara Kozłowska, Jarosław Kozłowski, Katalin Ladik, Cecylia Malik, Piero Manzoni, Anna Maria Maiolino, Dóra Maurer, Gustav Metzger, Yoko Ono, Clemen Parrocchetti, Joanna Pawlik, Adam Pendleton, Maria Pinińska-Bereś, Bogdanka Poznanović, Jadwiga Sawicka, Carolee Schneemann, Penny Slinger, Gabriele Stötzer, Sturtevant, Endre Tót, Ulay, VALIE EXPORT, Wolf Vostell, Robert Watts, Zorka Wollny, Marta Ziółek, Jana Želibská

Ewa Partum, *Autobiografia*, 1971-1974, courtesy Ewa Partum

Wystawa zbudowana jest z następujących rozdziałów:

Ewa Partum (Auto)biografia

Ewa Partum „pisze” swoją autobiografię, budując ją z nazwisk osób, które były dla niej ważne zarówno artystycznie, jak i prywatnie. Artystka używa zatem języka w taki sposób, by jednocześnie podkreślić treść oraz wizualną formę pisma i liter. Zewnętrzne spojrzenie na biografię artystki oferuje z kolei materiał *Emancypantka z Polski* Polskiej Kroniki Filmowej. Ton narracji prowadzonej w dokumencie jednoznacznie wskazuje na fakt, że twórczość Ewy Partum w 1980 roku nie spotykała się w Polsce ze zrozumieniem. Artystka feministycznymi działaniami wyprzedzała swój czas.

Joseph Kosuth, *Samookreślający się obiekt*, 1966, courtesy Joseph Kosuth, Sprüth Magers

Politics Is Temporary, Art Remains **Sztuka wobec polityki**

Twórczość Ewy Partum jest zaangażowana politycznie. Artystka podkreśla jednak, że to sztuka pozostaje, podczas gdy polityczne hasła przemijają. Na wczesnym etapie podaje w wątpliwość działania władz komunistycznych, uhonorowuje ruch Solidarność, a po migracji do Niemiec konfrontuje swoje ciało z Murem Berlińskim. W podobnym duchu działali również Vlasta Delimar, Sanja Iveković, Jiří Kovanda i Endre Tót. W ostatnich latach w geście wsparcia tak zwanych czarnych protestów Ewa Partum tworzy pracę *Feministyczne cytaty* oraz perfumy o zapachu gazu łzawiącego. Artystka nieustannie podkreśla, że obowiązkiem każdej kobiety jest być feministką.

Ewa Partum, *Politics Is Temporary, Art Remains* 2024, courtesy Katarzyna Szafrńska

Monika Drożyńska, *Śmiech meduzy*, 2018,
courtesy Monika Drożyńska

Koncert włosów W orbicie Fluxusu

Działania artystyczne Ewy Partum, łączące poezję, muzykę i sztuki wizualne, są bliskie działalności międzynarodowego, awangardowego ruchu Fluxus. Na powierzchniach obrazów artystka używa taśm magnetycznych i szpilek kaset magnetofonowych oraz płyt gramofonowych, by w wyobraźni osób patrzących wywołać wrażenie muzyki Mozarta czy Strawińskiego. Partum wizualizuje i performuje muzykę, co powoduje, że jej prace dialogują z dziełami przedstawicieli ruchu Fluxus, takimi jak John Cage i Wolf Vostell.

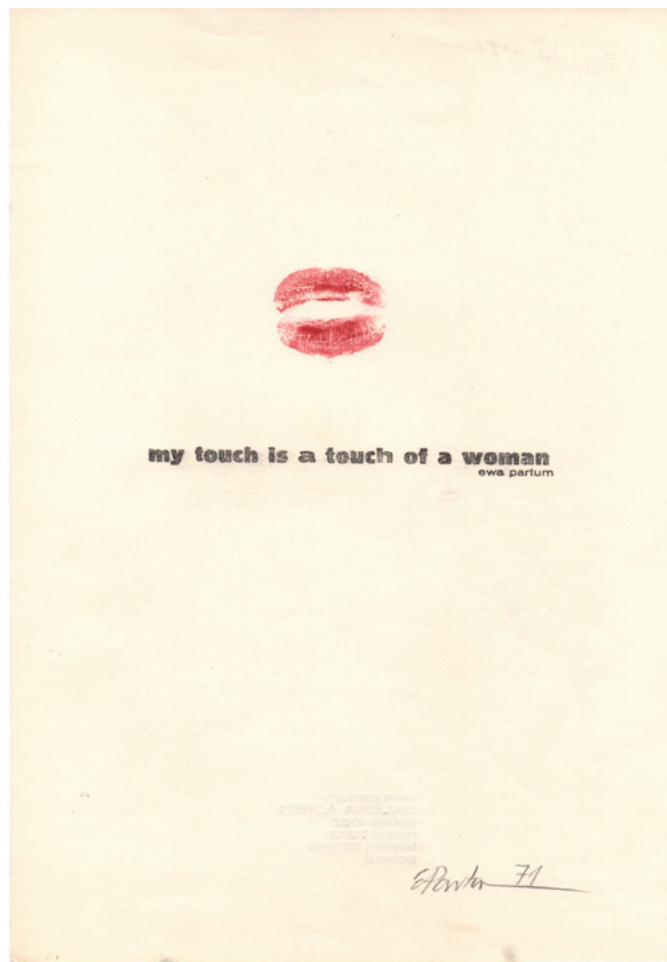
Ewa Partum, *Koncert włosów – Hommage à Chopin*, 1983, courtesy Ewa Partum, Fundacja Profile

John Cage, *Mozart Mix*, 1991, courtesy Edition Block, Berlin

My Touch Is a Touch of a Woman **Odcisk ciała**

Jako artystka-rebeliantka Ewa Partum już na wczesnym etapie twórczości zwróciła się przeciwko dominacji zmysłu wzroku. Postawiła na zmysł dotyku, którego działanie jest intensywnie aktywizowane przez obrys i odcisk ciała. Są to bowiem ślady, które wskazują na rzeczywistość jego obecność. Aspekt ten widać już w pracach studenckich z odciskami palców. Później artystka swoim znakiem rozpoznawczym czyni odcisk uszmin-kowanych ust, jednocześnie podkreślając, że jej dotyk jest dotykiem kobiety. Potencjał odcisku i obrysu ciała jako feministycznej taktyki rozwijały również między innymi Anna Daučíková czy Jana Želibská.

Ewa Partum, *poem by ewa – my touch is a touch of a woman*, 1971, Kolekcja Galerii Studio w Warszawie

Maria Pinińska-Bereś, *Kobieta upadła*, 1972, replika, z kolekcji rodziny

Kobiety, małżeństwo jest przeciwko wam **Bunt przeciw patriarchalnym strukturom**

Jako feministka, która dąży do zmiany tradycyjnych struktur społecznych, Ewa Partum krytykuje instytucję małżeństwa. Tnie suknię ślubną jako symbol przemiany kobiety w bierną księżniczkę podporządkowaną mężowi. W pracy *Katastrofa małżeńska* podejmuje z kolei problematykę przemocy domowej. Ramie w ramie z Renate Bertlmann, Alexis Hunter i Penny Slinger wskazuje, że patriarchyat jest jednakowo mocny we wszystkich ustrojach politycznych. Uświadamia kobiety, dając im siłę do buntu wobec świata ustanawianego przez mężczyzn.

Ewa Partum, *Flamenco w bieli*,
1992, reprodukcja

Renate Bertlmann, *Perłowa panna młoda (Perlenbraut)*,
1983/2019,
courtesy Renate Bertlmann / Bildrecht Vienna, Richard
Saltoun Gallery, London, Rome & New York

Poezja aktywna

Konceptualizm ucieleśniony

Używając własnego nagiego ciała jako medium sztuki, Ewa Partum ucieleśnia konceptualizm, a więc nurt, który skupiał się głównie na języku i pojęciach. W zdominowanym przez mężczyzn środowisku neoawangardy proponuje rewolucyjne rozwiązania, pokazujące związki języka nie tylko z rozumem, lecz również z ciałem. Podkreśla przy tym, że owo ciało ma płeć – należy do kobiety, która rozrzuca litery w górach, na brzegu morza czy w przestrzeni publicznej. Tego typu liter używano w czasach komunistycznych do zapisywania haseł propagandowych, co nadaje działaniom artystki wymiar polityczny. Krytyczne aspekty dzieł Ewy Partum silnie dochodzą do głosu w dialogach z pracami Bogdanki Poznanović i Josefa Bauera.

Ewa Partum, *Poezja aktywna*, 1971, courtesy Ewa Partum

Josef Bauer, *Poezja dotykowa – alfabet ręczny*, 1969, courtesy The Estate of Josef Bauer & Krobath Wien

Mój problem jest problemem kobiety **Przeciw stereotypowym rolom społecznym kobiet**

Kobieta, by podobać się mężczyznom, powinna być piękna i młoda. Starzenie się czyni ją niewidzialną. Najlepiej, by zachowywała się jak słodka idiotka, wykonywała prace domowe i nie miała ambicji. Przeciwko takim rolom społecznym kobiet, wspieranym przez patriarchat, zwraca się Ewa Partum. Podkreśla przy tym, że jej problem jest problemem kobiety. W tej walce nie pozostaje sama, ponieważ polskiej artystce wtórują Katalin Ladik, Sanja Iveković, Clemen Parrocchetti czy Mehtap Baydu. Ich dzieła z jednej strony krytykują opresyjne praktyki upiększania kobiet, z drugiej zaś dają kobietom siłę do stawiania oporu.

Ewa Partum, *Documentary - Change - My Problem is a problem of a Woman*,
kamera: Józef Robakowski
1974

Sanja Iveković, *Instrukcje nr 1*, 1970,
courtesy Sanja Iveković, Museum of
Contemporary Art (MSU) in Zagreb

Wysokość wieży Eiffla

Reprezentacja pojęć i rzeczy

Konceptualne prace Ewy Partum zadają pytanie o kwestię prezentacji kategorii takich jak na przykład wymiary. Artystka koncentruje uwagę na Wieży Eiffla, której wysokość przedstawia w formie zwiniętego sznurka. W pracy *Śniadanie na trawie według E. Maneta* nawiązuje z kolei dialog ze słynnym dziełem francuskiego malarza z 1863 roku. W ujęciu Ewy Partum obraz staje się napisem, a wizualne zostaje przełożone na język, pobudzając pamięć i wyobraźnię osób patrzących. Artystka – podobnie jak Joseph Kosuth, Wolf Vostell czy Endre Tót – analizuje napięcie pomiędzy tym, co językowe i pojęciowe, a tym, co wizualne.

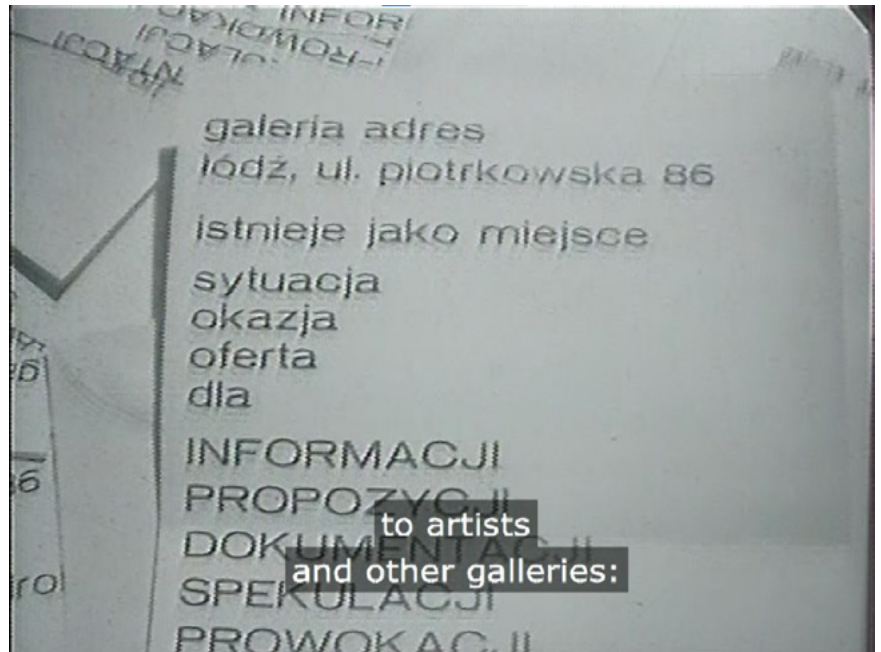
Jarosław Kozłowski,
Strefa wyobraźni,
1970, courtesy Jarosław Kozłowski

Ewa Partum, *Wieża Eiffla – obecność wysokości*, 1972, courtesy Ewa Partum

Galeria Adres W orbicie mail artu

W latach 1971–1977 Ewa Partum prowadziła w Łodzi własną Galerię Adres. Była to jedna z najmniejszych galerii na świecie. Nie liczyła się wielkość przestrzeni wystawienniczej, lecz adres, z którego mogła być prowadzona korespondencja z artystkami i artystami z całego świata, działającymi w ramach nurtów Fluxusu i mail artu, czyli sztuki poczty. Tym sposobem mail art przenikał przez żelazną kurtynę, promując wolnościowe idee. Pomimo ograniczeń systemu politycznego Ewa Partum miała więc kontakt z najbardziej awangardowymi prądami lat 70. Archiwum Galerii Adres zawiera prace i publikacje kluczowych postaci, aktywnych w tamtej dekadzie.

Dokumentacja Galerii Adres, 1972

Zwierzęta [i rośliny] są częścią naszej istoty

Posthumanistyczna empatia

Dzieła Ewy Partum pokazujące empatię artystki wobec nie-ludzkich podmiotów – roślin i zwierząt, są pokazywane po raz pierwszy. Dialog z aktywistyczną pracą Cecylii Malik uzmysławia, że prace Ewy Partum mają charakter posthumanistyczny, czyli podający w wątpliwość wyższość człowieka nad innymi gatunkami. Postawa artystki wykazuje zbieżności z ekofeminizmem, który obnaża związki między dominacją nad kobietami a wyciskiem przyrody przez kulturę patriarchy.

Ewa Partum, *Zwierzęta są częścią naszej istoty (Po-grzeb pieska Teddy)*, 2017, courtesy Ewa Partum

Cecylia Malik, *Matka Polka na wyrębie*, 2017, courtesy Cecilia Malik

Nowe źródła intelektualnych wzruszeń Bunt wobec patriarchalnych struktur sceny artystycznej

Już jako dyplomantka Ewa Partum odważyła się na krytyczny gest wobec edukacji artystycznej w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Uważała bowiem, że najwyżej oceniane są dyplomy naśladujące styl profesorów. Mówiła jasno, że ASP rozdaje magisteria za plagiaty. Opakowała zatem dzieła Tadeusza Kantora i wystawiła je w ramach swojej instalacji, bazującej na poezji wizualnej. Gdy po obronie pracy dyplomowej odkryto strategię magistrantki, nie odważono się cofnąć oceny, ponieważ obawiano się, że Ewa Partum wymyśli coś jeszcze bardziej prowokacyjnego. *Gówno artysty* Piera Manzoni odnosi się w tym kontekście do mitologizowania postaci wielkich artystów geniuszy, haft Bettiny Beres podkreśla zaś, że Ewa Partum jest *feministką z urodzenia*.

Ewa Partum, praca magisterska *Nowe źródła intelektualnych wzruszeń*, 1970

Piero Manzoni, *Gówno artysty*, 1961, courtesy Fondazione Piero Manzoni, Milan

Ewa Partum (ur. 1945)

Urodzona w 1945 roku w Grodzisku Mazowieckim. Jest jedną z najważniejszych i najodważniejszych artystek konceptualnych i feministycznych drugiej połowy XX wieku. Od końca lat 60. Partum rozwijała własny język artystyczny, który od samego początku był głęboko polityczny, emancypacyjny i krytyczny w stosunku do władzy, systemu oraz patriarchalnych struktur sztuki i społeczeństwa. Jej prace, działania w przestrzeni publicznej i performanse nie tylko podważały artystyczne kanony, lecz również kwestionowały społeczne normy dotyczące kobiecości, ciała i wolności.

Wczesne lata i początki artystyczne

Partum rozpoczęła studia artystyczne w Łodzi (1963–1965), a następnie w Warszawie (1965–1970), gdzie już w pracy dyplomowej połączyła malarstwo z poezją konceptualną. Jej wczesne zainteresowanie językiem i komunikacją prowadziło ją do działań, które rozbiły język jako narzędzie władzy i kontroli. Już od 1969 roku badała strukturę znaków i znaczeń, a jej prace eksplorowały relacje między tekstem, obrazem i ciałem. Artystka – w kontrze do dominujących męskocentrycznych dyskursów konceptualizmu – rozwinęła konceptualizm ucieleśniony, aktywując zmysł dotyku i odcisk ciała. Podkreślała, że jej problem jest problemem kobiety, mówiąc w pierwszej osobie i akcentując swoją płeć.

Legalność przestrzeni (Łódź, 1971) – krytyczna interwencja w przestrzeni publicznej

Jednym z najważniejszych wczesnych działań Partum była instalacja *Legalność przestrzeni* z 1971 roku, zrealizowana na Placu Wolności w Łodzi. Artystka ustawiła tam gęstą sieć tablic zakazów i nakazów – zarówno prawdziwych znaków drogowych, jak i tych, które sama stworzyła, z absurdalnymi treściami, na przykład „Zabrania się zabraniać”. Praca ta demaskowała mechanizmy władzy materializowane przez system znaków i reguł, pokazując, jak przestrzeń publiczna jest kontrolowana, a wolność interpretowana poprzez narzucone ramy. Partum mówiła wówczas, że chciała „wystąpić na ulicy i powiedzieć, że nie ma wolności, że jest władza przekazywana za pomocą znaków”.

To działanie jest jednym z najwcześniejszych przykładów sztuki publicznej w Polsce, w której artystka nie tylko, interweniując, ingerowała w miejski krajobraz, ale też ujęła przestrzeń jako pole politycznej dyskusji i konfliktu. Jej instalacja była formą krytyki instytucji i działań codziennych, które często uważane są za oczywiste i neutralne.

Galeria Adres i sztuka jako praktyka emancypacyjna

W latach 1971–1977 Partum prowadziła w Łodzi własną galerię Adres, która nie była typowym miejscem wystawienniczym, lecz przestrzenią wymiany myśli, dokumentacji, prowokacji i spekulacji artystycznej. Galeria ta, działając w ramach mail artu, stała się istotnym punktem wymiany artystycznej z siecią artystów konceptualnych i Fluxusu, umożliwiając partycypację w międzynarodowym dialogu krytycznym pomimo ograniczeń systemu.

Samoidentyfikacja – ciało, tożsamość, rebelia

W 1980 roku Partum zaprezentowała w Warszawie w Małej Galerii cykl *Samoidentyfikacja*, w którym kluczową rolę odegrało nagie ciało artystki w przestrzeni publicznej. W serii kolaży pojawiała się nago w różnych sytuacjach: pośród przechodniów, na przejściu dla pieszych, obok policjantki czy przed pałacem prezydenckim. Poprzez ten akt niedostosowania się do konwencyjnych oczekiwań społecznych Partum stawiała pytania o prawo kobiety do własnej tożsamości, obecności w przestrzeni publicznej i do bycia podmiotem, a nie obiektem obserwacji.

Jej performanse często odwoływały się do koncepcji „ciała jako narzędzia myśli” – nagie ciało nie było tu erotyzowane, lecz używane jako znak, który konfrontował widza z jego własnymi uprzedzeniami. Partum nawet deklarowała, że będzie występować nago, dopóki kobiety nie osiągną równouprawnienia w świecie sztuki i poza nim.

Polityczne i społeczne tło działań

Działalność Partum w Polsce miała miejsce w kontekście wzrostu napięć społecznych, dyskusji po Marcu '68 i późniejszych represji, w tym stanu wojennego. Jej prace – takie jak performans *Hommage à Solidarności* (1982) – łączyły feminizm z solidarnościową polityczną krytyką systemu. Występując nago, tworzyła medialne znaki i symbole solidarności, a jednocześnie komentowała ograniczenia wolności artystycznej i obywatelskiej.

Ost-West-Schatten – ciało i polityczna granica w Berlinie

Po uzyskaniu wizy Partum przeniosła się do Berlina Zachodniego, gdzie kontynuowała swoje działania w bardziej złożonym politycznie i kulturowo kontekście. W 1984 roku przygotowała projekt *Ost-West-Schatten* (*Cień Wschodu–Zachodu*) w ramach konkursu na temat muru berlińskiego. Stojąc nago w szpilkach przed murem berlińskim, trzymając literę „O” w lewej i „W” w prawej ręce, Partum wykorzystwała swój cień jako narzędzie krytyki artystycznej – jej cień sunął po murze niczym wskazówka zegara słonecznego, przesuwając się od strony wschodu na zachód. To potężny, poetycki gest, który łączył ciało, czas, granicę polityczną i podział świata – a jednocześnie kwestionował tę granicę poprzez język, ciało i ciało jako język.

Dziedzictwo i znaczenie

Dziś Ewa Partum jest uznawana za prekursorkę sztuki feministycznej, body artu i sztuki konceptualnej w Polsce i Europie. Jej prace były pokazywane na wielu międzynarodowych wystawach, między innymi *WACK Art and the Feminist Revolution* (2007), a jej instalacje i dokumentacje performansów znajdują się w kolekcjach takich instytucji jak MoMA czy Tate Modern. Partum nie tylko łamała tabu związane z cielesnością, seksualnością i kobiecością, ale także rozwijała język sztuki jako narzędzie emancypacji, krytyki społecznej i politycznej oraz przestrzeń dialogu na temat władzy, tożsamości i wolności. Jej odwaga stała się manifestacją tego, jak sztuka może być formą działania politycznego, która nie tylko komentuje świat, lecz także go sprawczo przeobraża.

prof. dr hab. Marta Smolińska

Podczas wernisażu zaprezentowane zostaną dwa performansy:

Ewa Partum *Poezja aktywna*

W performansie *Poezja aktywna* Ewa Partum nawiązuje do swojego ikonicznego dzieła z początku lat 70. XX wieku, które opierało się na rozsypywaniu w przestrzeni publicznej liter składających się na znane dzieła literackie. Podczas wernisażu w MOCAK-u Ewa Partum odtworzy akcję, którą zaprezentowała w 2009 roku podczas otwarcia wystawy *Politics is Temporary, Art Remains* – swojej jedynej dotychczas wystawy w Krakowie, która odbyła się w Galerii Foto-Medium-Art. Do tego performansu wykorzystwała teksty krakowskiego poety awangardowego Tadeusza Peipera.

Marta Ziółek *PERSONA*

PERSONA to performans, w którym Marta Ziółek przepuszcza przez swoje ciało obecność i nieobecność Ewy Partum – jej ślady i archiwalne resztki. Z łaciny „persona” to maska teatralna lub postać sceniczna; w rzymskim teatrze „persona” oznaczała maskę z otworem na usta („per-sonare” – brzmieć przez).

Usta stanowią tu wejście do ciała, jednocześnie są naczyniem performatywnych wypowiedzi, fizyczną stroną wokalne produkcji, serią rezonacyjnych i relacyjnych powierzchni. Ziółek afektywnie porusza się między różnymi typami występów i wcieleń. Widz jest zaproszony do teatru ust, gdzie performerka przemieszcza się między wykładem, lekcją performatywną a koncertem.

Choreografia, performans, tekst: Marta Ziółek

Muzyka: Zoi Michailova

Więcej informacji o wystawach i wydarzeniach na naszej stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych:

www.mocak.pl

mocakkrakow

mocak_krakow

MOCAKkrakow

mocakkrakow

Materiały prasowe dostępne też online:

Kontakt dla mediów

Rafał Stanowski

Rzecznik prasowy

600391898

rafal.stanowski@mocak.pl

MUZEUM
SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ
W KRAKOWIE
MOCAK
MUSEUM
OF CONTEMPORARY ART
IN KRAKÓW

MECENAS MUZEUM

STRABAG
WORK ON PROGRESS

PATRONI MEDIALNI

WSPÓŁORGANIZATOR PROGRAMU
GOŚCINNOŚCI I DZIAŁAŃ LOKALNYCH

SAO | **S|A|O** MIASTO PROJEKT

wyborcza.pl

chillizet

TEKA

TRIBE

MENT

SZ U M

RE-Bau

DailyArt

**Foundation
Ewa
Partum
Museum**

VAN RIJ GALLERY

Kraków Culture

AB